

KINDERARMOEDEFONDS

Kinderarmoede bestrijden doe je zo

Drie **effectieve** projectmodellen

© FRANK TOUSSAINT

Koning
Boudewijnstichting

Samen werken aan een betere samenleving

Colofon

Auteurs: Nele Peeters en Bérénice Storms, CEBUD-Thomas More & voor de maatschappelijke kosten-batenanalyse Marieke Carpentier en Björn Koopmans, Idea Consult

Eindredactie: Tine Swaenepoel

Coördinatie voor de Koning Boudewijnstichting:

- Gerrit Rauws, directeur
- Saïda Sakali, senior projectcoördinator
- Zyrine Llanes, project & knowledge manager

Grafische vormgeving en druk: Billie Bonkers

Foto's: Frank Toussaint: cover, pg. 5-7-11-41

Deze uitgave kan (gratis) online besteld of gedownload worden van onze website www.kbs-frb.be

Wettelijk depot: D/2893/2021/17

Bestelnummer: 3786

Juni 2021

Uitgave van het Kinderarmoedefonds beheerd door de Koning Boudewijnstichting en de VVSG

Deze brochure kwam tot stand dankzij de medewerking van:

Maud Blondé (D'n Opvang, CKG Kapoentje), Patrick Blondé (D'n Opvang, CKG Kapoentje), Mathias Vaes (GO-team Mechelen), Mieke Matthijs (GO-team Mechelen), Sylvia De Ryck (Parel, UZ Leuven), Lies Versavel (Parel, De Bakermat), Murielle Mattelaer (Huis van het Kind Leuven) en Goedroen Juchtmans (wetenschappelijk medewerker HIVA).

Met bijzondere dank aan Eric Nysmans (directeur Welzijnszorg Kempen), Koen Rombouts (schepen Welzijn in Ravels), Philippe De Coene (schepen Armoedebestrijding in Kortrijk), Lieve Heurckmans (schepen Kansarmoede en Samenlevingsopbouw in Mol) en Ria Grondelaers (schepen Sociaal Welzijn in Genk) voor hun feedback bij het schrijven van deze brochure, en aan Silke Beirens (Schepen van Mens & Milieu in Oostende), Bart Somers (Titelvoerend burgemeester van Mechelen, Vlaams Viceminister-president), Veerle Heeren (Burgemeester van Sint-Truiden) en Bieke Verlinden (Schepen van Zorg en Welzijn in Leuven) voor hun medewerking aan de interviews in deze brochure.

Lezen voor gebruik

In deze brochure “Kinderarmoede bestrijden doe je zo” stellen we drie projectmodellen voor rond (1) inclusieve kinderopvang met een opleidingstraject, (2) gezinscoaches en (3) zwangerschapsbegeleiding. De effectiviteit van elk van deze projectmodellen is in de praktijk aangetoond en wordt gekwantificeerd in een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA). Die zet de investering die nodig is om met een projectmodel aan de slag te gaan, af tegen de algemene armoedegerelateerde kosten die potentieel worden uitgespaard op korte en lange termijn. Die kosten monetariseren is geen sinecure en vergt assumpties en extrapolaties. Je kan ook niet garanderen dat de projecten alle langetermijnbaten zullen waarmaken. Toch biedt de MKBA waardevolle informatie, die inzicht geeft in de potentiële terugverdieneffecten van investeren in kinderarmoede.

Deze brochure kwam tot stand dankzij CEBUD en Idea Consult. We willen ook de lokale mandatarissen en andere actoren bedanken voor hun bijdrage hieraan.

Voorwoord

Het Kinderarmoedefonds, beheerd door de Koning Boudewijnstichting, steunt projecten die meer kansen bieden aan jonge gezinnen in armoede. Zo wil het Fonds kansarme kinderen al van bij de start van hun leven meer mogelijkheden tot een goede ontwikkeling bieden, ouders ondersteunen en de uitsluiting van deze gezinnen tegengaan. Want armoede heeft een impact op alle facetten van het leven van jonge kinderen: van voeding tot hun emotionele, intellectuele, culturele en sociale ontwikkeling.

Wat kunnen lokale verkozenen, burgemeesters, schepenen of OCMW-voorzitters concreet doen op lokaal niveau om kinderarmoede terug te dringen? Hoe kunnen lokale besturen een positieve invloed hebben op het leven van hun jongste burgers in armoede? Welke hefboomen kunnen de lokale verantwoordelijken inzetten? Welke inspirerende voorbeelden zijn er, wat voor ambitieuze initiatieven kunnen lokale besturen rond dit thema opzetten? Hoe kunnen ze weten 'wat werkt' en wat 'beter kan', om een zo goed mogelijk antwoord te bieden op de noden van deze kinderen en hun familie?

Het Kinderarmoedefonds beheerd door de Koning Boudewijnstichting steunt innovatieve projecten om kinderarmoede te bestrijden. De projecten worden

zorgvuldig geselecteerd en wetenschappelijk opgevolgd. Wat werkt verbetert het fonds, en het gaat dan op zoek naar gemeenten die dezelfde methode willen toepassen. Op die manier krijgen we een goede kijk op wat het best werkt in de strijd tegen kinderarmoede. De resultaten brengen we vervolgens naar zowel lokale als hogere overheden. In deze brochure beschrijven we drie effectieve projectmodellen.

We lieten uitrekenen wat de toepassing kost en hoeveel ze opbrengen. En vertaalden de resultaten van de studie in de maatschappelijke winst en in nieuwe toekomstkansen voor kwetsbare kinderen en hun gezin.

De strijd tegen kinderarmoede is niet alleen een zaak van sociaal beleid en welzijn: er zijn ook financieel-economische aspecten. Inzetten op preventie is op termijn vijf tot negen keer goedkoper dan curatief ingrijpen. Of, om het met de woorden van James Heckman (Nobelprijswinnaar Economie in 2000) te zeggen: **"Hoe eerder men investeert in kinderen, hoe hoger de return voor de samenleving"**.

"Hoe eerder men investeert in kinderen, hoe hoger de return voor de samenleving".

In partnerschap met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten werden eerder de lokale hefbomen in de strijd tegen kinderarmoede behandeld. Per gemeente zijn gegevens beschikbaar die toelaten na te gaan welke factoren een indicator zijn van het risico op kinderarmoede.

De return van deze effectieve projectmodellen situeert zich op lange termijn en komt vooral de Vlaamse en federale overheid ten goede. Dat kan die hogere

besturen inspireren om hiervoor middelen te voorzien. De aangereikte projectmodellen tonen dat lokale besturen een centrale rol kunnen spelen in de strijd tegen kinderarmoede. We willen met deze brochure dan ook alle lokale mandatarissen en de vele mensen die op het lokale niveau actief zijn, inspireren.

*Noël Slangen, Voorzitter Kinderarmoedefonds
Piet Van Schuylenbergh, Directeur Mens VVSG,
Vereniging Vlaamse Steden en Gemeenten*

Kinderarmoede bestrijden: lokale besturen aan zet

Op eigen kracht uit de armoedecirkel klimmen is bijzonder moeilijk. Daarom is er nood aan een beleid dat deze cirkel helpt doorbreken. De bevoegdheden hiervoor zijn verspreid over verschillende beleidsdomeinen en beleidsniveaus. Op het Vlaamse, federale en Europese niveau beslissen beleidsmakers over structurele maatregelen, zoals betaalbare huisvesting, tewerkstelling van langdurig werklozen, gelijke onderwijskansen of het waarborgen van adequate minimuminkomens. Lokale besturen hebben een centrale rol in een 'gelaagd' armoedebestrijdingsbeleid. Zij staan dicht bij hun inwoners en pikken als eerste signalen op van problemen en uitdagingen. Met een integraal en inclusief lokaal sociaal beleid kunnen ze ervoor zorgen dat iedereen in hun stad of gemeente kan deelnemen aan het maatschappelijk leven.

In deze brochure worden drie projectmodellen voorgesteld waarvan bewezen is dat ze effectief zijn¹. Die effectiviteit is voor elk projectmodel becijferd door middel van een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA, voor een beschrijving van de gehanteerde methodiek, die gebaseerd is op concrete projecten, zie bijlage). Want **investeren in kinderarmoedeprojecten loont**. De MKBA toont aan dat elke euro aan begeleiding meer dan een euro oplevert. Bijvoorbeeld doordat betrokken ouders aan de slag kunnen en niet langer van uitkeringen moeten leven en ze zelf hun steentje bijdragen onder de vorm van directe belastingen, sociale bijdragen en BTW. Dat is een duidelijk terugverdieneffect.

Kwantificeren alleen is niet genoeg. Minstens even belangrijk zijn de kwalitatieve resultaten van de projecten, die allemaal bijdragen tot meer en betere ontwikkelingskansen voor kinderen. Ook die kwalitatieve resultaten komen aan bod.

De drie projectmodellen hebben een hefboomwerking. Vandaar de **aanbeveling**, die ook in de MKBA doorgetrokken is, om minstens in de minimale begeleiding te investeren, door een structurele toelage voor minimum 5 jaar te voorzien die op zijn minst de loonkost van de begeleiders dekt.

**Investeren in
kinderarmoede-
projecten loont.**

Rode draad bij de drie projectmodellen is de **samenwerking met partnerorganisaties**. Met hen moeten lokale besturen concrete afspraken maken over de verdeling van de financiële inspanningen en de besteding van de toelage. Bijkomende investeringen in infrastructuur of de algemene werking van die partnerorganisaties, in functie van capaciteitsuitbreiding of kwaliteitsverbetering, verhogen de effectiviteit van de projectmodellen.

Drie effectieve projectmodellen

**Projectmodel 1:
Inclusieve
kinderopvang met
opleidingstraject**

Een inclusieve kinderopvang voor (kwetsbare) kinderen van nul tot drie jaar, die tegelijkertijd hun ouder opleidt tot kinderverzorger.

p. 10

**Projectmodel 2:
Gezinscoaches**

Outreachende en integrale thuisbegeleiding van multiprobleemgezinnen, door een team van gezinsondersteuners.

p. 20

**Projectmodel 3:
Perinatale begeleiding**

Psychosociale ondersteuning voor kwetsbare moeders tijdens de zwangerschap en het jonge ouderschap.

p. 30

Projectmodel 1: Inclusieve kinderopvang met opleidingstraject

In het kort

Toegang tot kwaliteitsvolle kinderopvang kan de negatieve gevolgen van opgroeien in armoede beperken. Toch is er onvoldoende betaalbare, flexibele en occasionele kinderopvang.

Een beroep kunnen doen op flexibele kinderopvang is ook voor de ouders belangrijk. Het geeft hun de mogelijkheid een opleiding te volgen of naar een sollicitatiegesprek te gaan. **Toegang tot werk** is een krachtige hefboom om uit de armoede te geraken.

Als instantie die kinderopvang organiseert, kan een lokaal bestuur bv. er mee voor zorgen dat het **opvangaanbod** groter wordt, plaatsen subsidiëren voor gezinnen met een laag inkomen als daar nog geen subsidie voor gegeven wordt door het Agentschap Opgroeien², inschrijvingsprocedures vereenvoudigen, samenwerkingen tussen actoren stimuleren.

Daarnaast kunnen lokale besturen ook voor mensen in armoede de kansen op een job vergroten, door hen te ondersteunen bij het zoeken naar werk of bij opleidingen en het valideren van verworven competenties.

Projectmodel 1 combineert inclusieve kinderopvang en een opleidingstraject tot kinderverzorger voor kwetsbare ouders.

Door samen met kwetsbare ouders de opvangdrempels in kaart te brengen kan je een aanbod creëren dat aansluit bij hun noden. Het gaat over meer dan betaalbaarheid alleen. Je kan plaatsen voorzien voor ouders die onverwacht opvang nodig hebben en een flexibel opvangplan toelaten in functie van wisselende arbeidssituaties.

Tegelijk kan je in een samenwerking met partners als VDAB en een CVO een opleidingstraject tot kinderverzorger met een stage in de kinderopvang aanbieden aan kwetsbare, werkzoekende ouders. Zo'n traject kan je zowel inhoudelijk als naar manier van werken aanpassen aan het doelpubliek.

Projectmodel 1 gekwantificeerd

Het effect op korte termijn: elke euro aan begeleiding levert ca. 2 euro op.

Projectspecifieke kosten en baten (op jaarbasis)³	Per kind	1 VTE = 14 kinderen
Begeleiding stagiairs ⁴	-€ 3 997,93	-€ 55 971,00
Opleidingskosten stagiairs ⁵	-€ 760,00	-€ 10 640,00
Uitgespaarde werkloosheids- en opportuniteitskosten	€ 8 616,50	€ 120 631,00
Totale projectbaten	€ 3 858,57	€ 54 020,00

Minimale begeleiding = X VTE	1 VTE	14 kinderen
Minimale, structurele subsidie lokaal bestuur voor 5 jaar	€ 300 000	€ 60 000 (gebaseerd op loonkost orthopedagoog – 1VTE) op jaarbasis
Opschaling +50%	€ 450 000	21 kinderen

Hefboomwerking korte termijn	Elke euro aan begeleiding levert ca. 2 euro op.
-------------------------------------	--

De impact op lange termijn: elke euro aan begeleiding levert ca. 4,3 euro op.

Maatschappelijke kosten en baten (op lange termijn)	Per kind	1 VTE = 14 kinderen ⁶
<i>Opportunitetskosten</i>		
• BTW	€ 312,57	€ 4 375,98
• Socialezekerheidsbijdragen	€ 2 957,55	€ 41 405,70
• Belastingen	€ 8 000,72	€ 112 010,08
Gezondheid	€ 892,89	€ 12 500,46
Criminaliteit	€ 51,51	€ 721,14
Werkloosheid	€ 291,85	€ 4 085,90
Intergenerationele kost	€ 932,40	€ 13 053,60
Totale (maatschappelijke) potentiële besparing	€ 13 439,49	€ 188 152,86

Maatschappelijke versus projectspecifieke kosten en baten	Per kind	1VTE = 14 kinderen
Totale (maatschappelijke) potentiële besparing	€ 13 439,49	€ 188 152,86
Totale projectbaten	€ 3 858,57	€ 54 020,00
Totale (netto) baten	€ 17 298,06	€ 242 172,86

Impact minimale begeleiding = 3,5 VTE ¹²	48 kinderen (N)	€ 646 826,56
Impact opschaling +50% (N*1,5)	72 kinderen	€ 970 239,83

Hefboomwerking lange termijn

Dat kan tot ca. 6,5 euro oplopen als alle stagiairs aan het werk zouden raken. Als we in de berekeningen ook alle ouders uit de kansengroepen zouden meenemen die dankzij dit model (opnieuw) aan de slag konden, zou dat bedrag nog hoger zijn.

Meer dan cijfers alleen

Dit projectmodel biedt ouders van kwetsbare gezinnen de mogelijkheid hun vaardigheden en daardoor ook hun positie op de arbeidsmarkt te versterken. Tegelijk krijgen hun kinderen kwaliteitsvolle opvang. De ouders-stagiairs geven aan zich gesterkt te voelen, ook als ouder.

Bijkomend verruimt de inzet van stagiairs het aantal en de kwaliteit van de opvangplaatsen, wat ook heel wat kansen biedt voor andere kwetsbare gezinnen. Stagiairs brengen nieuwe vaardigheden mee naar de stageplaats en verbeteren zo de werking. Daarnaast heeft door de aanwezigheid van zo veel stagiairs de crèche de mogelijkheid om veel stimulerende activiteiten te voorzien en om buitenshuis uitstappen te organiseren.

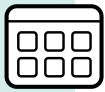
D'n Opvang in Oostende

D'n Opvang in Oostende organiseert kinderopvang voor kinderen van nul tot drie jaar. Het werd opgericht op initiatief van het Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG) Kapoentje in een buurt waar een op drie kinderen in armoede wordt geboren

D'n Opvang laat het principe los van 'kinderopvang bestellen = kinderopvang betalen' en biedt elke dag opvangplaatsen aan voor ouders die acuut opvang nodig hebben. Ouders hoeven niet steeds een doktersbriefje binnen te brengen voor een afwezig kind en ze kunnen het opvangschema aanpassen bij een onregelmatig werkschema of voor verlofperiodes. D'n Opvang biedt ook inkomensgerelateerde plaatsen aan nog voor het Agentschap Opgroeien die subsidie toekent.

Samen met de VDAB, het Vesaliusinstituut in Oostende en het Centrum voor Volwassenonderwijs Scala organiseert D'n Opvang een opleidingstraject tot kinderverzorger.

De ouders volgen een jaar lang elke week een paar dagen les en lopen de andere dagen stage in D'n Opvang. Tijdens het opleidingstraject hebben de stagiairs recht op een werkloosheidsuitkering en zijn hun eigen voorschoolse kinderen verzekerd van een opvangplaats in D'n Opvang.

Sinds 2015

- ↳ Jaarlijks een **veertiental cursisten** voor de opleiding
 - ↳ **70%** haalt een **certificaat**
 - ↳ meer dan **70%** van de opgeleiden is intussen **actief op de arbeidsmarkt**
 - ↳ **5 daarvan bij D'n Opvang** zelf
-

Procentuele verhouding voorrangsgroepen in D'n Opvang

- **Voor 2018: 66%** van de kinderen behoort tot **voorrangsgroepen** (64% = kwetsbaar gezin)
- **voor 2019, 65%** van de kinderen behoort tot **voorrangsgroepen** (60% = kwetsbaar gezin)
- **voor 2020, 59%** van de kinderen behoort tot **voorrangsgroepen** (55% = kwetsbaar gezin)

D'n Opvang ontvangt financiële steun van de stad Oostende, CKG Kapoentje en Agentschap Opgroeien.

Meer weten?

- D'n Opvang: www.denopvang.be
- Bekijk met eigen ogen: Kinderarmoedefonds: CKG Kapoentje (Youtube) <https://youtu.be/ybLaKtBy578?t=169>
- Lees meer in het wetenschappelijk rapport over D'n Opvang: www.denopvang.be/wetenschappelijk-gevalueerd
- Neem contact op met Maud Blondé, beleidsmedewerker CKG Kapoentje: maud.blonde@ckgkapoentje.be

In gesprek met

Silke Beirens

Schepen van Mens & Milieu in Oostende

Op welke realisatie bent u het meest trots?

Silke Beirens: We zijn als stadsbestuur heel trots dat ook wij ons steentje bijdragen aan dit initiatief van het CKG Kapoentje. In Oostende hebben we een subsidiereglement uitgewerkt waarmee we kinderopvanginitiatieven zoals D'n Opvang financieel ondersteunen. Met die subsidies kunnen de opvanginitiatieven hun plaatsen inkomensgerelateerd maken, ook zonder de subsidies van het Agentschap Opgroeien. Omdat we die inkomensgerelateerde plaatsen zo belangrijk vinden, hebben we de geldigheid van het subsidiereglement van twee jaar verlengd naar de volledige legislatuur.

Zo'n flexibele kinderopvang en opleidingstraject op maat organiseren kost handenvol geld. Is het dat waard?

Silke Beirens: Zeker en vast. Ook de keuze vanuit het stadsbestuur om de niet-inkomensgerelateerde plaatsen door eigen stadssubsidies wél inkomensgerelateerd te maken, zorgt ervoor dat ouders met een beperkt inkomen hun kind toch naar de opvang in hun buurt kunnen brengen. Ouders hebben daardoor de mogelijkheid om zelf te werken of deel te nemen aan de samenleving. Dat komt ook hun mentaal welzijn en leefsituatie ten goede.

Bovendien zien we dat heel wat van de afgestudeerde kinderbegeleiders intussen een job hebben gevonden in een opvanginitiatief in onze stad.

Geloof u dat deze doorgedreven flexibele en persoonlijke werking ook in andere opvanginitiatieven kan worden opgezet?

Silke Beirens: Absoluut. We bekijken momenteel de mogelijkheden om dit project dat door een Oostendse organisatie werd opgestart, stadsbreed uit te rollen. Samen met de initiatiefnemers bekijken we hoe hun bevindingen, aanbevelingen en conclusies gedeeld kunnen worden met andere kinderopvanginitiatieven en hoe wij hen daarin als stadsbestuur kunnen ondersteunen.

Ik geloof echt dat je als beleidsmaker oog moet hebben voor projecten die ontstaan in het middenveld, dat je moet luisteren naar organisaties en hun medewerkers en dat je dan moet bekijken of je die initiatieven in je eigen stad kan verankeren.

D'n Opvang heeft heel wat pijnpunten in de kinderopvang blootgelegd en de drempels aangetoond die kwetsbare gezinnen ervaren op hun weg naar kinderopvang. We nemen die conclusies als stad serieus en willen verder inzetten om die pijnpunten definitief weg te werken.

Het verhaal van Shelly

Shelly is een 32-jarige mama van drie kinderen. Vijf jaar geleden overleed haar moeder. Haar steun en toeverlaat, haar beste vriendin, de grootmoeder die met trots haar kleinkinderen opving. Het verdriet verlamde Shelly, ze raakte haar werk kwijt en verloor uiteindelijk de grip op haar leven.

“Mijn kinderen gingen toen naar het CKG Kapoentje. Ik mocht elke dag meehelpen met hun verzorging en kon er met hen spelen. De begeleiders merkten dat ik graag met kinderen bezig was en stelden me voor de opleiding te volgen. Het was belangrijk dat ik mijn werkloosheidsuitkering kon houden, anders zou dat echt niet gelukt zijn. En nu mag ik als kinderbegeleider werken met kinderen tussen nul en twaalf jaar. Twee jaar geleden besepte ik zelfs niet dat ik deze job met zoveel passie zou uitvoeren. Dankzij D’n Opvang heb ik een andere toekomst gekregen. Het was zeker niet altijd gemakkelijk, maar soms geeft de moeilijkste weg de mooiste kansen. Dat wil ik mijn kinderen meegeven.”

Zelf aan de slag? Enkele tips:

- Zorg er als lokaal bestuur voor dat het opvanginitiatief **inkomensgerelateerde plaatsen** kan aanbieden.
- Zorg voor een goede samenwerking tussen een toegankelijk kinderopvanginitiatief en het **Sociaal Huis**. Elkaar kennen en naar elkaar kunnen doorverwijzen helpt gezinnen vooruit.
- **Werk samen met partners** als de VDAB en een centrum voor volwassenenonderwijs. Stem regelmatig met elkaar af zodat iedereen door dezelfde bril kijkt en de vaak moeilijke leefomstandigheden en levenservaring van de stagiairs (ouders) erkent en benut.

Projectmodel 2: Gezinscoaches

In het kort

Voor zeer kwetsbare gezinnen is de hulpverlening vaak heel onoverzichtelijk. Daardoor zetten ze zelf niet de stap naar die hulpverlening. Gezinnen met een zware en complexe problematiek hebben een totaalaanpak nodig, dicht bij het gezin. Dat er één aanspreekpunt is voor die gezinnen, werkt drempelverlagend.

Lokale besturen kunnen kiezen voor een **proactieve aanpak** en actief gezinnen opsporen die geen gebruik maken van hun rechten en van diensten. Voor die gezinnen kan een intensieve en integrale begeleiding opgezet worden. Daarbij kan een lokaal bestuur de samenwerking tussen verschillende diensten en partners stimuleren.

In **projectmodel 2** staan gezinscoaches in voor een integrale begeleiding van kwetsbare gezinnen met kinderen.

Partners zoals een CLB, het Agentschap Opgroeien, een afdeling van de lokale politie, ... verwijzen gezinnen die kampen met ernstige problemen op verschillende levensdomeinen door naar een team van gezinsondersteuners. Met die partners zijn dan duidelijke afspraken gemaakt over het profiel van de gezinnen die ze kunnen doorverwijzen.

Grootste troef is de aanpak met één gezinsondersteuner, die achter de schermen natuurlijk wel in contact staat met andere hulpverleners. Het verloop van het hulpverleningsproces ligt niet vast. Het start vanuit de vragen van de ouders. Vaak komen eerst materiële noden aan bod. Door die aan te pakken, zijn er onmiddellijk resultaten voelbaar voor het gezin. Elke gezinsondersteuner begeleidt een beperkt aantal gezinnen.

Projectmodel 2 gekwantificeerd

Het effect op korte termijn: elke euro aan begeleiding levert ca. 1,01 euro op.

Projectspecifieke kosten en baten (op jaarbasis)	Per kind	1VTE = 16 kinderen
Begeleiding GO-team ⁷	-€ 2 812,50	-€ 45 000,00
Budget dringende kosten e.a. ⁸	-€ 174,36	-€ 2 789,79
Uitgespaarde interventiekosten politie ⁹	€ 868,80 ¹⁰	€ 13 900,80
Uitgespaarde werkloosheids- en opportuniteitskosten ¹¹	€ 2 154,13	€ 34 466,00
Totale projectbaten	€ 36,06	€ 577,01

Minimale begeleiding = X VTE	3,5 VTE	48 kinderen
Minimale, structurele subsidie lokaal bestuur voor 5 jaar	€ 800 000	€ 160 000 (gebaseerd op loonkost GO-team – 3,5 VTE) op jaarbasis
Opschaling +50%	€ 1 200 000	72 kinderen

Hefboomwerking korte termijn	Elke euro aan begeleiding levert ca. 1,01 euro op.
-------------------------------------	---

De impact op lange termijn: elke euro aan begeleiding levert ca. 4,8 euro op.

Maatschappelijke kosten en baten (op lange termijn)	Per kind	1 VTE = 16 kinderen
<i>Opportuniteitskosten</i>		
• BTW	€ 312,57	€ 5 001,12
• Socialezekerheidsbijdragen	€ 2 957,55	€ 47 320,80
• Belastingen	€ 8 000,72	€ 128 011,52
Gezondheid	€ 892,89	€ 14 286,24
Criminaliteit	€ 51,51	€ 824,16
Werkloosheid	€ 291,85	€ 4 669,60
Intergenerationele kost	€ 932,40	€ 14 918,40
Totale (maatschappelijke) potentiële besparing	€ 13 439,49	€ 215 031,84

Maatschappelijke versus projectspecifieke kosten en baten	Per kind	1VTE = 16 kinderen
Totale (maatschappelijke) potentiële besparing	€ 13 439,49	€ 215 031,84
Totale projectbaten	€ 36,06	€ 577,01
Totale (netto) baten	€ 13 475,55	€ 215 608,85

Impact minimale begeleiding = 3,5 VTE ¹²	48 kinderen (N)	€ 646 826,56
Impact opschaling +50% (N*1,5)	72 kinderen	€ 970 239,83

Hefboomwerking lange termijn	Elke euro aan begeleiding levert ca. 4,8 euro op.
-------------------------------------	--

Meer dan cijfers alleen

De begeleiding door de gezinsondersteuners zorgt voor een toename van de veiligheid. Er is minder geweld en er zijn dus minder interventies van politie en parket nodig. Door de samenwerking kijken de partnerorganisaties breder naar wat er nodig is voor het gezin. Samen met de gezinnen zoeken de gezinsondersteuners openingen, zodat hulpverlening georganiseerd kan worden, die de oorzaken van de problemen aanpakt. Daardoor verbetert ook de (materiële) leefsituatie van de kinderen en hun ouders. Gezinnen die voorheen onder de radar bleven, worden nu echt bereikt.

Het GO-team in Mechelen

Mechelse partners uit de zorg en het onderwijs verwijzen kwetsbare gezinnen die ermee instemmen door naar het GO-team. In het begin focust de begeleiding bijna uitsluitend op praktische vragen en alledaagse zorgen: papieren in orde maken, een woning zoeken, vervoer regelen, huiswerkbegeleiding, ... Na verloop van tijd groeit het vertrouwen en durven ouders meer persoonlijke begeleiding vragen.

De gezinsbegeleiders van het GO-team bieden een brede, generalistische begeleiding en zijn ook het aanspreekpunt voor allerlei andere hulp- en dienstverleningsorganisaties. Ze contextualiseren voor hen de noden van de gezinnen en zetten zich mee in om de drempels naar gespecialiseerde hulporganisaties te verlagen.

De begeleiding is intensief en op maat: de gezinsondersteuners bezoeken de gezinnen regelmatig. Zeker in het begin van een begeleidingstraject is dat minstens een keer per week. Hoelang de begeleiding duurt hangt af van de situatie en wordt niet vooraf bepaald.

De Mechelse gezinsondersteuners begeleiden gemiddeld vijf tot zeven gezinnen per voltijds equivalent. Hun administratieve taken zijn beperkt, ze kunnen rekenen op ondersteuning vanuit een backoffice om bv. afspraken te maken met schuldeisers of een sociaal onderzoek te voeren in functie van een leefloonaanvraag.

Het GO-team wordt ook goed omkaderd. Er is een teamcoördinator, maar de gezinsbegeleiders kunnen ook een beroep doen op externe supervisie en individuele coaching.

Sinds 2014

↳ **148 gezinnen begeleid**

- **1 op 4 nieuw** (niet gekend bij medewerkers Sociaal Huis)
- Overige: ooit gekend, maar onder de radar

↳ **Begeleiding duurde 7 tot 24 maanden**

Resultaten

- **Betere leefsituatie voor 88% van de gezinnen.**
 - **Vooruitgang** op drie of meer levensdomeinen bij **53% van de gezinnen.**
 - **Aandeel van gezinnen met problemen** op zeven of meer levensdomeinen **daalde van 65% naar 47%.**
-

Meer weten?

- GO-team: <https://www.mechelen.be/gezinsondersteuning-go-team>
- Bekijk met eigen ogen: Kinderarmoedefonds – Go-Team Mechelen (Youtube) <https://youtu.be/SpL-TCBfAg0>
- Lees meer over de werking en de resultaten van het GO-team in het boek: www.cebud.be/go-team
- Neem contact op met Mieke Matthijs, coördinator van het GO-team: mieke.matthijs@mechelen.be

In gesprek met

Bart Somers

Titelvoerend burgemeester van Mechelen,
Vlaams Viceminister-president

Kan de outreachende, intensieve aanpak van het GO-team in Mechelen en het team Outreach in Sint-Truiden in andere gemeenten en steden werken?

Bart Somers: Absoluut. Het doet deugd om te zien dat andere steden zoals Sint-Truiden in onze voetsporen treden. De GO-aanpak is niet gemakkelijk, maar wel effectief. De resultaten zijn zichtbaar. Het GO-team is een van de Mechelse projecten waarop ik het meest trots ben.

Mechelen heeft van het terugdringen van armoede een beleidsspeerpunt gemaakt. Er bestaat geen silver bullet om de armoedeproblematiek op te lossen, maar dit project heeft wel getoond dat we succesvol kunnen zijn. Dat we mensen uit armoede krijgen als we hen niet loslaten en als we innovatief te werk gaan. Als we gezinsondersteuners en hulpverleners de hort op laten gaan. Letterlijk bij de mensen aan tafel laten zitten, als die er tenminste nog is.

De GO-aanpak toont wat er mogelijk is als we uit onze verkokering stappen en daadwerkelijk náár het gezin gaan. Als we niet paternalistisch of culpabiliserend zijn, maar net mensen gaan empoweren. De bedoeling is dat deze gezinnen aan het eind van de dag de moed voelen om opnieuw te beginnen. Dat is niet gemakkelijk voor hulpverleners, maar het is zo belangrijk. En als beleidsmakers is het onze taak om dat mogelijk te maken. Wie daarin slaagt, verandert het leven van gezinnen en kinderen, en dat is toch de droom én opdracht van elke politicus.

Outreaching werken is geen goedkope aanpak. Gezinsondersteuners begeleiden maar een beperkt aantal gezinnen intensief en langdurig. Weegt de investering dan op tegen de resultaten?

Bart Somers: Elk kind dat we opnieuw kansen bieden op een toekomst, is een onberekenbare en onbetaalbare maatschappelijke investering. Het is bovendien onze morele plicht.

We hebben in Mechelen op geen enkel moment gedacht dat we de stekker uit het team zouden trekken. De methode en het succes van het GO-team is precies dat we nooit loslaten. We hebben deze aanpak in Mechelen getest en wetenschappelijk gevalideerd. We weten dat het werkt. De Koning Boudewijnstichting heeft de GO-aanpak ook bekroond omdat het innovatief en aanklappend is. We geloven heel erg dat we op deze weg moeten verdergaan.

Enkele verhalen

Alleenstaande moeder, twee kinderen:

“Ik ben de klok rond bezig: 18 op 24 uur. Dit is onmogelijk om vol te houden. Het is moeilijk om alle ballen in de lucht houden als je alles alleen moet doen. Een gesprek met een professionele relatie kan dan deugd doen. Met haar kan ik praten zonder voortdurend te worden terechtgewezen. In het begin stond ik niet open voor de begeleiding. Ik heb veel niet gezegd, niet echt meegewerkt. Maar dan werden de zorgen zo groot. Ik had geen geld meer om van te leven en ze bleef komen. Ik begon meer en meer te vertellen en hoe meer ik vertelde, hoe meer vertrouwen ik kreeg.”

Alleenstaande moeder, drie kinderen:

“Als mijn gezinsbegeleidster het niet eens is met een beslissing, dan zegt ze dat, maar ze zegt ook: jij bent diegene die de beslissing neemt. Zij geeft advies, maar ik beslis. Ik zou het zelf ook wel gered hebben, maar het zou veel, veel zwaarder geweest zijn.”

Koppel, vier kinderen:

“We zaten in een hopeloze situatie en kregen geen enkele hulp voor onze zieke zoon. Door de gezondheidssituatie van onze zoon kan ik niet gaan werken. Daardoor hebben we een te laag inkomen. Bovendien moesten we heel veel ziekenhuisfacturen en andere facturen betalen waarvoor we te weinig geld hadden. Mijn begeleidster heeft er wel voor gezorgd dat ik naar het sociaal profijtje kan voor voeding en ze zorgt ook voor ontspanning voor de kinderen tijdens vakantieperiodes of voor kleding voor mijn zoon.”

Zelf aan de slag? Enkele tips:

- Zet in op een groot (politiek) **draagvlak**. Stimuleer **generalistisch en dienstenoverschrijdend** werken.
- Voorzie in **goede afspraken en een veilige uitwisseling van informatie** tussen partners. Vertrek hiervoor vanuit een gemeenschappelijk opgestelde deontologische code en maak hierover vooraf afspraken met het gezin.
- In kleine gemeenten kan je een **bovenlokaal team** oprichten. Het is dan belangrijk dat de gezinsondersteuners de lokale context voldoende kennen.

Veerle Heeren

Burgemeester van Sint-Truiden

Kan de outreachende, intensieve aanpak van het GO-team in Mechelen en het team Outreach in Sint-Truiden in andere gemeenten en steden werken?

Veerle Heeren: Tijd geven aan de gezinnen en de outreachers is enorm belangrijk. Gezinnen haken af wanneer ze aan het begin van zo'n traject hun leven moeten blootgeven. Daarom laten we in de eerste twee maanden de outreachers werken aan de vertrouwensrelatie zonder dat er allerlei formaliteiten moeten worden in orde gemaakt. Door die vertrouwensband slaagt de outreacher er meestal in om deze gezinnen toe te leiden naar andere hulpverleners.

Outreachend werken is geen goedkope aanpak. Gezinsondersteuners begeleiden maar een beperkt aantal gezinnen intensief en langdurig. Weegt de investering dan op tegen de resultaten?

Veerle Heeren: Dat geloof ik wel. Het netwerk dat in Sint-Truiden is ontstaan rond het team Outreach zorgt ervoor dat hulpverleners elkaar en hun werking beter kennen. Daardoor weten de outreachers naar welke hulpverleners ze gezinnen kunnen doorverwijzen én kunnen ze gezinnen daarop goed voorbereiden. Zo krijgt het gezin sneller vertrouwen in de nieuwe hulpverlener. We zien dat gezinnen die door het team Outreach werden begeleid ook daarna de weg naar reguliere hulpverlening gemakkelijker vinden.

Voor de opstart van het team ontvingen we subsidies van de Koning Boudewijnstichting. Omdat het team al zoveel verwezenlijkt heeft, hebben we als stad beslist om hierin met eigen middelen te blijven investeren. In de komende tijd voorzien we ook een uitbreiding van het team Outreach met een halftijdse medewerker.

Projectmodel 3: Perinatale begeleiding

In het kort

De sociale-economische positie van mensen is bepalend voor hun gezondheid. Dat start al bij de geboorte. Hierop ingrijpen betekent investeren in de preventie van ziektes, in het promoten van gezondheid en in de toegankelijkheid van kwaliteitsvolle zorg.

Lokale besturen kunnen bijdragen aan **gezondheidsdiensten die beter beantwoorden aan de behoeften van kansarme gezinnen**, niet alleen door initiatieven die gezonde voeding promoten te steunen, maar ook door samenwerkingen met en tussen eerstelijnsactoren zoals huisartsen, gynaecologen of vroedvrouwen en organisaties als Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) of Centrum voor Geestelijke Gezondheid (CGG) te bevorderen.

Projectmodel 3 focust op de structurele uitbouw van **ondersteuning voor kwetsbare zwangere en pas bevallen moeders**.

Vroedkundigen en maatschappelijk werkers treden op als coach voor zwangere vrouwen die extra zorg, begeleiding of opvolging nodig hebben, en gaan hen integraal, aanklappend en intensief begeleiden. Zo'n coach is ook het aanspreekpunt voor andere hulpverleners. De meeste ouders worden doorverwezen door hun gynaecoloog, vroedvrouw of huisarts.

Voor zeer kwetsbare gezinnen of gezinnen zonder sociaal netwerk kan de ondersteuning door de coach ook aangevuld worden met een buddy. Een vrijwilliger

neemt dan de rol op van de betrokken buur, vriend, familielid. Een buddy is geen hulpverlener, maar iemand die leuke dingen kan doen met de mama of kan helpen met allerlei praktische zaken.

Door kwetsbare moeders tijdens de zwangerschap en het jonge ouderschap psychosociaal te begeleiden, kunnen hun kinderen van bij de geboorte een goede start maken.

Projectmodel 3 gekwantificeerd

Het effect op **korte termijn**: elke euro aan begeleiding kost op korte termijn 0,6 euro, maar de potentiële impact op de lange termijn is met ca. 29 euro erg groot.

Projectspecifieke kosten en baten (op jaarbasis)	Per kind	1VTE = 131 kinderen
Begeleiding professionele 'coach' ¹³	-€ 468,58	-€ 61 384,31
Begeleiding vrijwillige 'buddy' ¹⁴	-€ 47,69	-€ 6 247,80
Uitgespaarde kraamzorgkosten (natuurlijke bevalling i.p.v. keizersnede, borstvoeding i.p.v. flesvoeding, ...) ¹⁵	€ 58,49	€ 7 662,40
Uitgespaarde adoptie-/pleegzorgkosten ¹⁶	€ 83,97 ¹⁷	€ 35 392,98
Totale projectkosten	-€ 373,81	-€ 24 576,73

Minimale begeleiding = X VTE	1VTE	131 kinderen
Minimale, structurele subsidie lokaal bestuur voor 5 jaar	€ 350 000	€ 70 000 (gebaseerd op loonkost 'coach' en vergoeding buddy's ¹⁸ - resp. 1 + 4,5 VTE) op jaarbasis
Opschaling +50%	€ 475 000	196 kinderen

Hefboomwerking korte termijn	<p>Elke euro aan begeleiding kost op korte termijn 0,6 euro, maar de potentiële impact op de lange termijn is met ca. 29 euro erg groot.</p> <p>Dat toont aan hoe belangrijk het is om het langetermijnperspectief voor ogen te houden en deze projecten te zien als een investering.</p>
-------------------------------------	--

De impact op lange termijn: elke euro aan begeleiding levert op lange termijn ca. 29 euro op.

Maatschappelijke kosten en baten (op lange termijn)	Per kind	1 VTE = 131 kinderen
<i>Opportunitetskosten</i>		
• BTW	€ 312,57	€ 40 946,67
• Socialezekerheidsbijdragen	€ 2 957,55	€ 387 439,05
• Belastingen	€ 8 000,72	€ 1 048 094,32
Gezondheid	€ 892,89	€ 116 968,59
Criminaliteit	€ 51,51	€ 6 747,81
Werkloosheid	€ 291,85	€ 38 232,35
Intergenerationele kost	€ 932,40	€ 122 144,40
Totale (maatschappelijke) potentiële besparing	€ 13 439,49	€ 1 760 573,19

Maatschappelijke versus projectspecifieke kosten en baten	Per kind	1VTE = 131 kinderen
Totale (maatschappelijke) potentiële besparing	€ 13 439,49	€ 1 760 573,19
Totale projectbaten	-€ 373,81	-€ 24 576,73
Totale (netto) baten	€ 13 065,68	€ 1 735 996,46

Impact minimale begeleiding = 3,5 VTE ¹²	131 kinderen (N)	€ 1 735 996,46
Impact opschaling +50% (N*1,5)	196 kinderen	€ 2 603 994,69

Hefboomwerking lange termijn	Elke euro aan begeleiding levert op lange termijn ca. 29 euro op¹⁹.
-------------------------------------	---

Meer dan cijfers alleen

De perinatale begeleiding zorgt voor een stabielere gezinssituatie met een sterkere ouder-kindrelatie, een betere gezondheid van moeder en kind en meer sociaal kapitaal voor het gezin. Zo krijgt elk kind de best mogelijke start in het leven.

Parelcoaching in Leuven

Parel staat voor Perinataal Aanbod Regio Leuven. Het UZ Leuven merkte dat kwetsbare moeders niet naar de algemene infosessies van de dienst verloskunde kwamen, terwijl zij meer risico lopen op ongunstige verloskundige en neonatale gevolgen. Daarom startte het UZ Leuven in 2004 de Parelwerking.

In 2015 werd deze werking stadsbreed uitgerold onder de vleugels van het Huis van het Kind Leuven. Momenteel zijn er zes Leuvense locaties waar Parelcoaching wordt aangeboden: het UZ Leuven, het regionaal ziekenhuis Heilig Hart Leuven, vroedvrouwenpraktijk de Bakermat, en de wijkgezondheidscentra De Ridderbuurt, De Central en Caleido.

Elke nieuwe Parelcoach krijgt een opleiding en infosessie, zodat alle coaches op eenzelfde manier werken en een gelijkwaardige begeleiding aanbieden. Het UZ Leuven organiseert ook intervisiemomenten voor de Parelcoaches, er zijn dialoogmomenten en netwerklunches van het Huis van het Kind in Leuven en elke Parellocatie heeft eigen interne overlegmomenten. Ook gynaecologen, neonatologen en psychiaters zijn aanspreekpunten.

De Parelbuddy's zijn vrijwilligers uit de vzw Domo (Door Ondersteuning Mee Opvoeden). Parelbuddy's zijn geen hulpverleners. Een buddy doet mee boodschappen, gaat mee naar consultaties of raadplegingen, bereidt mee de sociale aspecten van een geboorte voor, gaat mee naar de film of naar een afspraak bij een sociale organisatie.

Dankzij het Parelnetwerk en de verankering ervan in het Huis van het Kind Leuven slagen de coaches erin korte banden te onderhouden met organisaties en voorzieningen die relevant zijn voor zwangere of pas bevallen moeders. Hierdoor kunnen de coaches moeders persoonlijk doorgeven of een eerste kennismaking organiseren voor de doorverwijs. Zo werken ze drempels weg en installeren ze een naadloze overdracht.

2019

↳ **285 aanstaande moeders begeleid binnen Parel** – een tiental vrouwen kregen ook een Parelbuddy toegewezen

2017: goede postnatale resultaten

↳ **73% van de Parelbaby's krijgt borstvoeding** (vgl. Vlaamse populatie: 78%)

↳ **84% van de Parelmama's** gebruikt na bevalling een **anticonceptiemiddel** (vgl. aanbeveling WHO: 84%)

↳ **77%** van de **Parelmama's** komt op **postnatale consultatie in het ziekenhuis**

↳ **96%** van de baby's **ging met de moeder mee naar huis**. Slechts **drie kinderen werden opgevangen** door pleegzorg of geadopteerd

Meet weten?

- Parel: <http://www.pareleuven.be/>
- Verankering van Parel in het Leuvense Huis van het Kind: <https://www.huisvanhetkindleuven.be/parelcoaching>
- Sylvia De Ryck, coördinator Parelnetwerk, Parelcoach en vroedvrouw, UZ Leuven, sylvia.deryck@uzleuven.be

In gesprek met

Bieke Verlinden

Schepen van Zorg en Welzijn in Leuven

Parel werd door het UZ Leuven opgericht in 2004. In 2015 werd de werking stadsbreed uitgerold en verankerd in het Huis van het Kind Leuven. Wat zijn volgens u de belangrijkste meerwaarden van die verankering?

Bieke Verlinden: Die samenwerking zorgde ervoor dat we de Parelwerking van het UZ Leuven konden uitrollen naar alle moeders in onze stad die nood hebben aan deze hulpverlening. Dankzij de stadsbrede uitbouw kan je nu in zes verschillende organisaties terecht voor Parelcoaching, van de ziekenhuizen tot de wijkgezondheidscentra. De impact is echt heel groot.

Bovendien heeft die uitrol ervoor gezorgd dat alle zorg- en welzijnsorganisaties die in Groot Leuven actief zijn voor jonge gezinnen, met elkaar verbonden zijn. In de zogenaamde rondetafelgesprekken stemmen ze de zorg voor een specifiek gezin op elkaar af. Parelcoaching creëert dus niet alleen een netwerk rondom elk begeleid gezin, maar creëerde ook een stadsbreed netwerk van partners die samenwerken, elkaar kennen, bijstaan en naar elkaar doorverwijzen.

Waarom besliste de stad om de Parelwerking te ondersteunen en deze te verankeren in het Huis van het Kind?

Bieke Verlinden: We zien dit als een investering in de lange termijn. Het is ook echt een structurele vorm van armoedebestrijding. Het is geen losse actie. De maatschappelijke waarde van Parel is onschatbaar want ze werkt door op veel vlakken.

Zelf aan de slag? Enkele tips:

- Investeer in een **sterk netwerk** dat alle zorg- en hulpverleners, inclusief de ziekenhuizen, verenigt die werken met en voor gezinnen met ongeboren en jonge kinderen.
- Een goede **coördinatie** van dat netwerk is belangrijk. Het Huis van het Kind kan bv. de rol van coördinator op zich nemen.
- Voor kleinere gemeentes kan het nuttig zijn dit netwerk op **bovenlokaal niveau** te organiseren.

Kinderarmoede bestrijden doe je zo: durf samen doen

Lokale besturen spelen een belangrijke rol in de bestrijding van kinderarmoede. Het is cruciaal dat zij binnen hun lokaal sociaal beleid een plan rond kinderarmoede uitwerken. Dat investeren in een beleid dat gericht is op heel jonge kinderen loont, is duidelijk²⁰. De maatschappelijke kosten-batenanalyse kwantificeert dat. Door preventief op te treden kan een lokaal bestuur anticiperen op toekomstige sociale uitgaven. De drie concrete projectmodellen in deze brochure willen lokale besturen inspireren en motiveren om te durven samen doen.

Durven, want de modellen vragen creativiteit en out-of-the-box denken. Soms is regelgeving (te) rigide en zijn inventieve oplossingen nodig om toch maatwerk te bieden aan kwetsbare gezinnen.

Samen, want $1 + 1 = 3$. In elk van de drie projectmodellen staan partnerschappen centraal. Een sterk netwerk van (boven)lokale partners maakt integraal werken met effecten in alle levensdomeinen mogelijk. Lokale besturen kunnen hierbij coördinerend optreden.

Doen, want door aan de slag te gaan met de projectmodellen kan een lokaal bestuur een effectief lokaal sociaal beleid uitbouwen, en kansen creëren voor de allerkleinsten en hun gezinnen die in armoede leven.

Bijlage: de maatschappelijke kostenbatenanalyse

Deze maatschappelijke kosten-batenanalyse is opgesteld door Idea voor drie kinderarmoedeprojecten:

- Parelcoaching (Leuven)
- GO-team (Mechelen)
- D'n Opvang (Oostende)

Kinderarmoede heeft een hoge kost, zowel voor de kinderen en hun families als voor de maatschappij²¹. Elke euro die geïnvesteerd wordt in een effectieve aanpak van kinderarmoede levert zowel particuliere als maatschappelijke winst op. Minder uitkeringen, betere gezondheid, minder criminaliteit, betere vooruitzichten om via opleiding en werk op de sociale ladder te klimmen. Elk van de projecten beoogt via begeleiding intrafamiliale stabiliteit en perspectief op sociale participatie te bieden. Kernvraag is echter: Wat levert die begeleiding finaal op in termen van 'return on investment'?

De kost van kinderarmoede monetariseren is geen eenvoudige opgave en dat geldt bij uitbreiding ook voor de baten van de aanpak ervan. Kosten noch baten zijn evenmin volledig voor rekening van de lokale besturen, de doelgroep voor de huidige analyses. De inschatting van de kosten en baten is dan ook gebaseerd op assumpties en extrapolaties (o.m. vanuit eerdere studies). Om de projecten onderling vergelijkbaar te maken, zijn de kosten en de baten uitgedrukt per kind én per voltijdsequivalent aan begeleiding. Die expliciete link met het effect voor een kind maakt het ook meteen inzichtelijk en tastbaar voor beleidsmakers die kinderarmoede willen aanpakken.

We hebben in essentie 4 vragen beantwoord:

1. **Welke specifieke kosten en/of baten resulteren uit de projecten (kortetermijneffect)?**

De berekening van de projectspecifieke kosten en baten is deels gebaseerd op informatie over de projecten zelf (ter beschikking gesteld door de KBS) en deels op additionele bronnen, die de basis vormen voor assumpties en extrapolaties (berekening vermeld in de voetnoten).

2. **Welke algemene armoedegerelateerde kosten worden potentieel uitgespaard als kinderen uit de armoede geraken (langetermijnimpact)?**

Dit is belangrijk om de projectresultaten in een ruimer perspectief te plaatsen dat de looptijd van de projecten overstijgt, m.a.w. effect op korte termijn tegenover impact op lange termijn.

De berekening van de potentiële uitgespaarde kosten is gebaseerd op onderzoek van het Nederlandse onderzoeksinstituut SEO Economisch Onderzoek 22 en de Vlerick Business School²³.

3. **Wat als de begeleiding opgeschaald wordt en anderhalf keer of zelfs dubbel zoveel kinderen kan bereiken?**

Aangezien de kosten en baten per kind uitgedrukt zijn, is het mogelijk aan de hand daarvan te berekenen wat het betekent als men meer kinderen wil bereiken via deze projecten.

4. **Welke hefboomwerking hebben de projecten, met andere woorden hoeveel levert elke euro aan begeleiding op?**

We berekenen dit door het finale resultaat van de MKBA (dus 'netto' baten na aftrek van alle kosten) te delen door de kosten voor de begeleiding op zich. Om het in perspectief te plaatsen, is deze 'return on investment' vergeleken zowel op niveau van het project zelf (korte termijn) als maatschappelijk (lange termijn).

Deze MKBA is gepresenteerd onder de vorm van een overzichtelijke tabel per project. In de onderstaande tabel is verduidelijkt wat precies bedoeld wordt en wat is opgenomen. Waar nodig is bij de bespreking van de projecten zelf ook nog bijkomende duiding opgenomen in de voetnoten (zie bijlage).

Projectbaten: kortetermijneffect

Projectspecifieke kosten en baten	Het betreft projectgerelateerde kosten en baten op korte termijn, berekend op jaarbasis (ongeacht looptijd). Ook deze worden uitgedrukt per kind en geëxtrapoleerd naar het aantal kinderen dat door 1 voltijdsequivalent (VTE) begeleider bereikt kan worden binnen elk van de projecten.
Begeleiding	Hier is de globale kost gegeven voor de begeleiding binnen elk van de projecten. Die kost betreft hoofdzakelijk personeelskosten.
Andere (uitgespaarde) kosten	Hier zijn eventuele andere kosten of -baten opgenomen, zoals bv. 'uitgespaarde' kosten voor pleegzorg.
Totale projectkosten of -baten	Hier zijn de totale projectkosten of baten weergegeven, zowel uitgedrukt per kind als voor het totaal aantal kinderen bereikt in het project.

Schaal	Er is aangegeven welke begeleiding minimaal nodig is om effect te hebben en wat het 'boost-effect' van extra begeleiding zou zijn (opschaling)
Minimale begeleiding = X VTE	Hier is aangegeven wat op basis van de praktijkervaringen de minimale begeleiding zou moeten zijn, uitgedrukt in VTE. Dit is vertaald naar het totaal aantal bereikte kinderen binnen het project met die personeelsinzet.
Minimale, structurele subsidie lokaal bestuur voor 5 jaar	Hier is aangegeven welke subsidie (hoewel "investering" beter geplaatst is) het stads- of gemeentebestuur dient te voorzien om een minimale, structurele begeleiding te garanderen. Als minimum is de jaarlijkse loonkost van de begeleider(s) genomen en dit voor 5 jaar.
Opschaling +50%	Hier is aangegeven wat de bijkomende kost zou zijn, indien de personeelsinzet met de helft verhoogd zou worden. Dit is vertaald naar het totaal aantal bereikte kinderen binnen het project met die extra personeelsinzet.

**'Return on invest-
ment' (ROI) projecten**

We geven aan wat de projecten zelf opleveren en vertalen de financiële resultaten naar hun 'ROI'.

**Hefboomwerking korte
termijn**

Hier is de ratio weergegeven van de netto projectbaten ten opzichte van de projectkosten voor de begeleiding. Dit is als volgt geformuleerd: "Elke euro aan begeleiding levert op korte termijn ca X euro op"

Maatschappelijke baten: langetermijnpact

Maatschappelijke kosten en baten	Het betreft de kosten die op lange termijn uitgespaard worden voor kinderen die uit armoede gehaald worden²⁴. Deze worden uitgedrukt per kind en geëxtrapoleerd naar het aantal kinderen dat door 1 voltijdsequivalent (VTE) begeleider bereikt kan worden binnen elk van de projecten.
<p>Opportunitetskosten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • BTW • Socialezekerheidsbijdragen • Belastingen 	<p>Wie aan de slag is en niet van een uitkering leeft, draagt bij onder de vorm van directe en indirecte belastingen (personenbelastingen en BTW op consumptiegoederen), en socialezekerheidsbijdragen. Dit zijn zogenaamde opportunitetskosten voor de overheid, die er dus baat bij heeft dat er zo veel mogelijk mensen aan het werk zijn en er zo weinig mogelijk werkloos, langdurig ziek zijn of leefloon trekken.</p>
<p>Gezondheid</p>	<p>Wie in armoede leeft, loopt meer risico op ernstige gezondheidsklachten. Niet alleen leven mensen vaak in minder goede omstandigheden, ook laten sommigen zich niet tijdig verzorgen.</p>
<p>Criminaliteit</p>	<p>Wie in armoede leeft, komt vaker in aanraking met politie en justitie (bv. als gevolg van verslavingsproblematiek, onder de vorm van intrafamiliaal geweld, ...).</p>
<p>Werkloosheid</p>	<p>Wie in armoede opgroeit, heeft een grotere kans op werkloosheid. Wie (langdurig of vaak) werkloos is of van een andere uitkering leeft, kan bovendien die spiraal moeilijk doorbreken.</p>
<p>Intergenerationele kost</p>	<p>Armoede is hardnekkig en wordt vaak van generatie op generatie overdragen. Door een kind uit armoede te halen, verlaag je ook de kans dat diens kinderen een laag inkomen zullen hebben. Deze spiraal doorbreken kan bijgevolg ook als een baat beschouwd worden.</p>
<p>Totale (maatschappelijke) potentiële besparing</p>	<p>Hier is de totale potentiële besparing/baten weergegeven, zowel uitgedrukt per kind als voor het totaal aantal kinderen bereikt in het project.</p>

Maatschappelijke versus project specifieke kosten en baten	Uitgangspunt van deze vergelijking is dat elk van de projecten er uiteindelijk op lange termijn toe bijdraagt dat kinderen uit de armoede gehaald worden, ook al werken de projecten op de korte termijn met hun ouders aan een stabiele en gezonde zwangerschap (Parelcoaching), nieuwe vaardigheden en job (D'n Opvang), een veiliger thuis (GO-team) ²⁵.
Totale (maatschappelijke) potentiële besparing	Hier is de totale potentiële besparing/baten weergegeven, zowel uitgedrukt per kind als voor het totaal aantal kinderen bereikt in het project.
Totale projectkosten of -baten	Hier zijn de totale projectkosten of -baten weergegeven, zowel uitgedrukt per kind als voor het totaal aantal kinderen bereikt in het project.
Totale (netto) kosten of baten	Hier is de optelsom gepresenteerd van de maatschappelijke en project specifieke baten en kosten.

Impact opschaling	We geven aan wat de impact van extra begeleiding zou zijn (opschaling)
Impact minimale begeleiding	De vooropgestelde minimale begeleiding is vertaald naar het totaal aantal bereikte kinderen binnen het project met die personeelsinzet en het totaal (netto) baten of kosten.
Impact opschaling +50%	Hier is het totaal aantal bereikte kinderen binnen het project met 1,5 vermenigvuldigd en dit is vertaald naar het totaal (netto) baten of kosten.

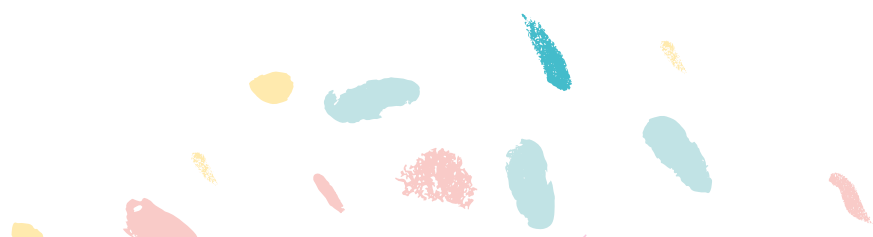
**Maatschappelijke
'return on investment'
(ROI)**

Kinderarmoedeprojecten zijn een 'investering' in sociaal kapitaal. Elke euro aan subsidies op korte termijn levert op lange termijn op. Naast de ROI van de projecten zelf, zijn daarom ook de projectspecifieke kosten en baten geplaatst in het perspectief van de maatschappelijke uitgespaarde kosten van elk kind dat uit armoede gehaald wordt.

Hefboomwerking lange termijn

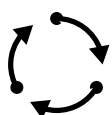
Hier is de ratio weergegeven van de totale netto baten (maatschappelijke versus projectspecifieke) ten opzichte van de projectspecifieke kosten voor de begeleiding. Dit is als volgt geformuleerd: "Elke euro aan begeleiding levert op lange termijn ca. X euro op".

Een aandachtspunt bij de maatschappelijke kosten-batenanalyse is dat het baten zijn op de lange termijn, m.n. doorheen het leven van een kind dat uit armoede gehaald wordt. De projectspecifieke kosten en baten situeren zich daarentegen op korte termijn. Het is bijgevolg ook niet mogelijk om één-op-één te stellen dat de projecten al deze langetermijnbaten kunnen waarmaken. Het is relevant beide perspectieven samen te brengen, omdat deze helpen reflecteren over de potentiële lange termijn terugverdieneffecten van investeren in kinderarmoede.

Wat doet armoede met gezinnen volgens de wetenschap?

Armoede gaat in essentie over een tekort aan middelen, maar geldgebrek werkt door op alle levensdomeinen. Wat doet armoede met gezinnen volgens de wetenschap²⁶?

Armoede is meer dan geen geld hebben. Schaarste is het (subjectieve) gevoel een tekort te ervaren. Ons brein focust zich automatisch op dat tekort. Als de schaarste lang aanhoudt, verkleint het denkvermogen en wordt het bijvoorbeeld moeilijker te plannen, emoties te controleren of weloverwogen beslissingen te nemen. Armoede is een tekort aan geld. Er ontstaat een **viciuze cirkel**: mensen in armoede moeten weloverwogen en probleemoplossend handelen om de geldzorgen aan te pakken, maar door de ervaren schaarste staat net dat onder druk.

Mensen in armoede ervaren continu **stress**. Stress zet processen in het lichaam in gang die op langere termijn de werking van de hersenen aantasten en daardoor het gedrag beïnvloeden, met prikkelbaar zijn, geheugenproblemen of angsten als gevolg. Op langere termijn leidt stress tot heel wat gezondheidsklachten, zowel fysiek als mentaal.

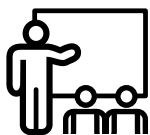
Onderzoek toont aan dat personen met financiële zorgen vaker **psychische problemen** hebben. Ze zijn vaker depressief, hebben vaker suïcidale gedachten en piekeren meer.

Een van de meest belemmerende gevolgen die worden benoemd door personen die in armoede leven, is **schaamte**. Er rust nog steeds een groot taboe op financiële problemen, waardoor dit leidt tot terugtrekking, zelfhaat, een gevoel van anders zijn, depressie en wanhoop.

In heel wat gezinnen worden kinderen thuisgehouden van schoolreizen, nemen ze niet deel aan verjaardagsfeestjes of hebben ze geen hobby's. Vrije tijd is vaak duur. Ouders met geldzorgen beschikken daardoor slechts over een **beperkt vrijetijdsaanbod**, en ervaren het als een gemis dat ze niet zomaar uitstappen kunnen ondernemen.

Diverse onderzoeken stellen een oorzakelijk verband vast tussen de slechtere inkomenssituatie en de leefomstandigheden van een gezin enerzijds en de **minder goede schoolprestaties** van de kinderen anderzijds. Kinderen uit kwetsbare gezinnen haken vaker af op school.

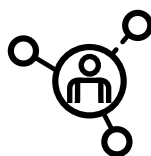
Arm maakt ziek, en ziek maakt arm. Wie in armoede leeft, heeft vaker een **slechtere gezondheid**. Dat hangt o.a. samen met hun leefsituatie, opleidingsniveau, genetische belasting en de toegang tot gezondheidszorg.

Financieel kwetsbare ouders willen net als alle ouders het allerbeste voor hun kind. Ze hanteren daarvoor allerlei **overlevingsstrategieën**. Ze eten zelf een boterham minder, gaan met hun kind naar de dokter maar niet voor zichzelf of verwarmen het huis enkel als de kinderen thuis zijn. Toch geven ze vaak aan dat ze door hun leefsituatie en de bijhorende stress niet altijd de ouder kunnen zijn die ze willen zijn.

Geldzorgen zorgen vaak voor een meer **precaire arbeidsmarktpositie**. Voor werknemers gaat dat gepaard met een grotere afwezigheid en een gedaalde productiviteit, voor werkzoekenden met minder solliciteren.

Armoede zorgt ervoor dat het **sociaal netwerk** van mensen **onder druk** komt te staan. Door geldgebrek hebben gezinnen weinig mogelijkheden om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Daardoor trekken ze zich terug in de private sfeer en geraken ze in isolement.

1. De drie projectmodellen zijn gebaseerd op bestaande projecten. Die 'pioniers' worden in de brochure kort toegelicht. Ze kwamen ook aan bod in een andere publicatie van de Koning Boudewijnstichting (2019), [Elk kind een toekomst. Gemeenten in actie tegen kinderarmoede. Inspirerende praktijken.](#)
2. Voor meer informatie over deze subsidies, zie [website Kind en Gezin > Kinderopvang > Sector baby's en peuters > subsidies en financieel.](#)
3. Ook het feit dat meer kinderen in kwalitatieve kinderopvang terechtkomen, is deel van het maatschappelijk belang. (Bron: Kok, L. et al. (2011). De waarde van kinderopvang. Amsterdam: SEO)
4. Berekend op basis van een brutoloon van een gemiddeld maandloon € 4 050 vermenigvuldigd met 13,82, in totaal € 55 971. Voor alle duidelijkheid: dit bedrag is louter indicatief en betreft dus een assumptie. Uit de projectinformatie blijkt dat de Stad Oostende (naast betoelaging van opvangplekken voor kinderen) de inzet van een orthopedagoog met € 45 000 betoelaagt en dat de rest van de personeelskosten door het CKG zelf wordt gedekt.
5. De werkloosheidsuitkering zelf is niet meegenomen in de berekening, omdat die niet als projectspecifiek beschouwd is. Daarentegen is wel de opleidingskost meegenomen (betaald door de VDAB), die hier indicatief op € 760 op jaarbasis is vastgelegd. Het standaardtraject van de opleiding tot begeleider kinderopvang omvat overigens 2 jaar (bron: [CVO Miras](#)).
6. Er is uitgegaan van 1 kind per ouder die stagegelopen heeft, in totaal 14 kinderen. Sommige ouders kunnen meer dan één kind hebben. Bovendien is er geen rekening mee gehouden of de ouders in kwestie hun diploma hebben behaald of aan het werk zijn, omdat ervan is uitgegaan dat het stagetraject zelf ten goede kwam voor hun kinderen die op hun beurt beter opgevangen en begeleid werden. Voor alle duidelijkheid: dit aantal is louter indicatief en betreft dus een assumptie.
7. Berekend uitgaand van caseload per jaar van 6 gezinnen met gemiddeld 2,69 kinderen, 16 kinderen in totaal. Volgens berekeningen van de lokale politie Mechelen bedragen de interventiekosten per gezin (op jaarbasis) bij doorverwijzing naar het GO-team € 2 379,60 tegenover € 6 950,40 indien dat niet gebeurt. De uitgespaarde interventiekosten van de politie bedraagt het verschil tussen beide bedragen vermenigvuldigd met aantal gezinnen, in dit geval 2 (29% van 6). Voor alle duidelijkheid: dit bedrag is louter indicatief en betreft dus een assumptie.
8. Berekend op basis van het effectieve gebruikte maatsbudget, m.n. € 7 904 (ca. 60% van het voorziene bedrag van in totaal € 13 174). Dit bedrag is gedeeld door het totaal aantal gezinnen (17) en vervolgens vermenigvuldigd met 6 (caseload 1 VTE, samen 16 kinderen). Voor alle duidelijkheid: dit bedrag is louter indicatief en betreft dus een assumptie.
9. Deze uitgespaarde interventiekosten zijn gebaseerd op de berekening door de politie van Mechelen en bedragen € 6950,4 op jaarbasis, vermenigvuldigd met aantal gezinnen (2) dat doorverwezen wordt door de politie. Voor alle duidelijkheid: dit bedrag is louter indicatief en betreft dus een assumptie. Bovendien dienen deze interventiekosten op korte termijn los gezien te worden van de zg. criminaliteitskosten die potentieel op lange termijn uitgespaard kunnen worden indien een kind uit armoede gehaald wordt.
10. Nota bene: om het plaatje overzichtelijk te houden is hier de uitgespaarde interventiekosten indicatief verrekend over 16 kinderen, niet voor de ca. 5 kinderen van de 2 getroffen gezinnen.

11. De begeleiding van het GO-team draagt ertoe bij dat mensen (opnieuw) voltijds of deeltijds aan de slag kunnen. Hier is ervan uitgegaan dat er bij de 6 gezinnen ca 2 VTE niet langer volledig werkloos zijn. De uitgespaarde kosten zijn als volgt berekend: € 15 200 uitkering + € 1 683 administratie- en opvolgingskosten + € 350 surplus belastingen en sociale bijdragen, in totaal € 17 233 en dit vermenigvuldigd met 2. (Zie o.m. Gerard, M. & Valsamis, D. (2013). Why invest in employment? A study on the cost of unemployment. Brussel: IDEA Consult) Bovendien dienen deze uitgespaarde werkloosheids- en opportuniteitskosten binnen het project onderscheiden te worden van die van uitgespaarde kosten op lange termijn: de eerstgenoemde hebben betrekking op de ouders, de laatstgenoemde op de kinderen zelf.
12. Gezien de intensiteit van de begeleiding en de aard van de problematiek is een team van 3,5 VTE (waaronder 0,5 VTE coördinator) noodzakelijk voor feedback, als back-up, voor intervisie en als support.
13. Berekend op basis van de loonkosten van een vroedkundige incl. coördinatie van het ondersteunend netwerk.
14. In het project zijn in totaal 10 vrijwillige parelbuddy's betrokken. Deze worden ingezet voor moeders in specifieke situaties. De kosten voor de opleiding van deze vrijwilligers worden gedragen door vzw DOMO. Voor de berekening van de kost van de vrijwillige parelbuddy's is hier uitgegaan van de jaarlijkse forfaitaire vergoeding voor vrijwilligers ten bedrage van € 1 388,40 (2020). Vervolgens is het bedrag als volgt verrekend: 285 kinderen = 10 buddy's > 131 kinderen = 4.5 buddy's > 4,5 buddy's* € 1 388,4). Voor alle duidelijkheid: dit bedrag is louter indicatief en betreft dus een assumptie.
15. Uit de projectinformatie blijkt dat 73% van de mama's borstvoeding geeft, wat een besparing van € 575,01 oplevert ten opzichte van flessenvoeding. Daarnaast zou het aantal keizersneden overeenkomen met het normale percentage in Vlaanderen (ca. 22%). Hiervoor is € 750,72 als referentiebedrag genomen (Bron: [AZ Jan Palfijn](#)). Verondersteld wordt dat het project ertoe heeft bijgedragen dat 10% meer mama's borstvoeding geven en 10% minder keizersneden. Die percentages zijn doorgerekend naar 131 kinderen. Voor alle duidelijkheid: dit bedrag is louter indicatief en betreft dus een assumptie.
16. Van de 285 kinderen die door de parelcoaches en -buddy's begeleid zijn, zijn er slechts 3 in de jeugdhulp beland. Kinderen die in armoede opgroeien, hebben 2,4% kans om in jeugdhulp terecht te komen (Bron: [Aan de onderkant](#)). Zonder het project zouden dat er (statistisch gezien) ongeveer 7 zijn. Op basis daarvan zijn de uitgespaarde adoptie- en pleegzorgkosten berekend, waarvoor € 11 000 als referentiebedrag is bepaald: 285 kinderen = (statistisch gezien) 7 in jeugdhulp > 131 kinderen = ca. 3,2 in jeugdhulp > 3,2 * €11 000. Voor de inschatting van die kosten voor adoptie- en pleegzorg is een gemiddelde genomen van adoptie (ong. € 8 000 per dossier; bron: [Kind & Gezin](#)) en pleegzorg (ong. € 14 000 per dossier, zowel begeleiding zelf als vergoedingen voor pleegouders: bronnen: Pleegzorg Vlaanderen en [studie](#) Tweede Kamer Nederland). Voor alle duidelijkheid: dit bedrag is louter indicatief en betreft dus een assumptie.

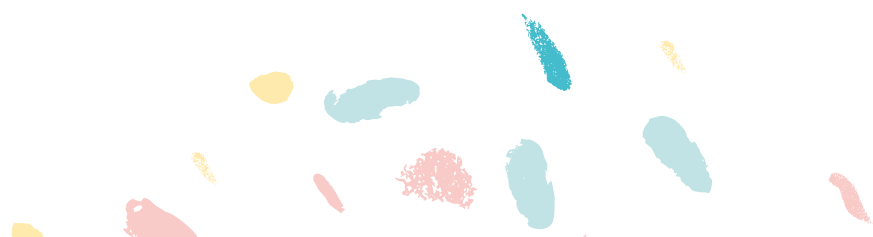
17. Nota bene: om het plaatje overzichtelijk te houden zijn hier de uitgespaarde interventiekosten indicatief verrekend over 131 kinderen en niet het referentiebedrag van € 11 000 voor 1 kind dat dankzij dit project mogelijk niet in de jeugdhulp terechtkomt.
18. Incl. ondersteunend netwerk.
19. Die hefboom is zeer groot, omdat een groot aantal kinderen bereikt wordt en dit mede dankzij de combinatie van de inzet van 1 professionele begeleider samen met vrijwilligers. Uitgangspunt is dan ook de stelling dat dit project gericht op de moeders ook de berekende maatschappelijke lange termijn baten voor het kind oplevert.
20. Zie ook de publicatie van de Koning Boudewijnstichting (2019), [Elk kind een toekomst. Gemeenten in actie tegen kinderarmoede. Inspirerende praktijken.](#)
21. Zie o.a. McLaughlin, M., & Rank, M. R. (2018). Estimating the economic cost of childhood poverty in the United States. National Association of Social Workers; Griggs, J. & Walker, R. (2008). The costs of child poverty for individuals and society: A literature review. Joseph Rowntree Foundation.
22. <https://www.seo.nl/publicaties/werkwijzer-voor-kosten-batenanalyse-in-het-sociale-domein/>
23. Deze [Vlerick-studie](#) werd uitgevoerd met prof. Dirk Buyens als promotor
24. Voor de berekening van deze kosten kan verwezen worden naar de Vlerick-studie (pp. 36-56.)
25. Deze vergelijking gaat niet helemaal op, maar is wel belangrijk om te tonen wat de impact op lange termijn kan zijn.
26. Van Thielen, L. & Storms, B. (2013). [Het maximum halen uit het minimum. Overlevingsstrategieën van mensen die moeten rondkomen met een te beperkt inkomen.](#) Geel: CEBUD, Thomas More.
Mertens, T., Peeters, N. & Storms, B. (2017). [Zij aan zij tegen kinderarmoede. Hoe met jouw gemeente de maatschappelijke participatie van kwetsbare gezinnen met kinderen bevorderen?](#) Geel: CEBUD - Thomas More

Storms, B. & Peeters, N. (2020). Armoede als breuklijn in de samenleving. pp. 167-182. In Rubio Repáraz, L.; Ardjosemito-Jethoe, S. & Rousseau, E. (eds.). [Diversiteit in de samenleving. Concepten, voorbeelden uit de praktijk en methoden voor de diversiteitsbewuste professional.](#) Uitgeverij Koninklijke van Gorcum: Assen

Bogaerts, N. & Goris, P. (2019). Achtergrond. [We moeten stoppen met goedkope praatjes over armoede.](#) In gesprek met Ive Marx. Sociaal.net

van der Laan, J., van Doorn, M., Goede, W. en van Geuns, R. (2017). [Een gedragsgerichte benadering van armoede. Van beleid naar uitvoering.](#) Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Samenstelling bestuurscomité Kinderarmoedefonds

Voorzitter

Noël Slangen, Algemeen directeur POM Limburg

Leden

- Peter Adriaenssens, Kinder- en jeugdpsychiater
- Hanan Ben Abdeslam, Vroedvrouw, Expertisecentrum Kraamzorg Volle Maan
- Naima Charkaoui, Diensthoofd bij de Beleidsdienst, 11.11.11
- Magda De Meyer, Ere-volksvertegenwoordiger, Voorzitter, Nederlandstalige Vrouwenraad
- Gerrit Rauws, Directeur, Koning Boudewijnstichting
- Piet Van Schuylenbergh, Directeur Mens VVSG
- Kristel Verbeke, Programmamaakster 'Zorgen voor mama', Generatie K en Kinderkopkes VRT
- Jeroen Windey, Administrateur-generaal, Agentschap Binnenlands Bestuur Vlaanderen

KINDERARMOEFONDS